

Віталій Іванович ОХОТА

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу та туризму,
Тернопільський національний економічний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ НА СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ АРЕНІ

Охота, В. І. Конкурентоспроможність України на світовій економічній арені [Текст] / Віталій Іванович Охота // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 1. – С. 84-90. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У дослідженні здійснюється аналіз міжнародної конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі. Метою статті є аналіз конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі та визначення макроекономічних та інституційних факторів підвищення її конкурентних позицій.

Результати. Доведено, що вирішальною умовою досягнення високого рівня конкурентоспроможності країни є сильна держава із сформованою та розвинутою ринковою і галузевою структурою, високою діловою активністю підприємців, кваліфікованими фахівцями та передовим науковим потенціалом. На основі аналізу рейтингів конкурентоспроможності країн світу досліджено особливості розвитку української економіки та її місце в міжнародному глобальному середовищі. Зокрема, здійснено аналіз наступних: індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), індекс глобалізації (KOF Index of Globalization), індекс легкості ведення бізнесу (Ease of doing business Index), індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI), індекс свободи преси (Press Freedom Index, PFI). Виявлені макроекономічні та інституційні фактори підвищення конкурентоспроможності України на світовій арені. З'ясовано, що зниження вітчизняної конкурентоспроможності в міжнародних рейтингах пов'язане із нестабільною політичною ситуацією та зі зростанням агресії Росії в країні. Оскільки військові протистояння на Донбасі призводять до постійного зниження загальноекономічних показників, руйнування інфраструктури, спаду виробництва, це все негативно позначиться на майбутніх рейтингах міжнародної конкурентоспроможності України. Тому пошук шляхів підвищення конкурентних позицій країни у світовому економічному просторі є одним із найактуальніших завдань українського уряду. Для переходу вітчизняної економіки на якісно новий рівень розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності пропонується розробити дієву систему державного управління (концепції, стратегії розвитку, програми, механізми тощо), спрямовану на реалізацію політики перерозподілу ресурсів на користь інноваційного розвитку шляхом підтримки наукоємних галузей, формування попиту на інтелектуальну продукцію, впровадження прогресивних нововведень. Запропоновано механізм підвищення конкурентних переваг України, який спрямований на здійснення внутрішніх реформ у країні та трансформацію векторів зовнішньоекономічної політики.

Ключові слова: конкурентоспроможність; економічний розвиток; міжнародний ринок; міжнародний бізнес; глобалізаційні процеси; рейтинг конкурентоспроможності.

Vitaliy Ivanovych OHOTA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of International Business and Tourism
Ternopil National Economic University

COMPETITIVENESS OF UKRAINE IN THE WORLD ECONOMIC SCENE

Abstract

The analysis of Ukraine's international competitiveness in the world economy has been carried out. The purpose of the article is to analyse Ukraine's competitiveness in the world economy. The definition of macroeconomic and institutional factors of improving Ukraine's competitive position is proposed. It is proved that the first condition for achieving a high level of competitiveness of the country is a strong state with formed and developed market and sectoral structure, high business activity of entrepreneurs, skilled professionals and advanced scientific potential. On the basis of analysis of the competitiveness rankings of the world the features of the Ukrainian economy are defined and its place in the international global environment is determined. In particular, it has been made the analysis of the following ranks: the Global Competitiveness Index, KOF Index of Globalization, Ease of doing business Index, Index of Economic Freedom, Corruption Perceptions Index, CPI, Human Development Index, HDI, Press Freedom Index, PFI. The macroeconomic and institutional factors of Ukraine's competitiveness increase on the world stage are identified. It has been found out that reduction of the competitiveness of Ukraine in the international rankings is connected with the political instability and aggression. Since military confrontation in the Donbas region lead to a steady decline in general economic indicators, destruction of infrastructure, lower production, it has a negative impact on future international competitiveness ranking of Ukraine. Therefore, looking for the ways to improve the country's competitive position in the world economy is one of the most important tasks of the Ukrainian government. So that the national economy could move to a new level of development and international competitiveness it has been proposed to develop the effective system of public administration (concept development strategies, programs, mechanisms, etc.) to achieve the policy of redistribution of resources in favor of innovation by supporting knowledge-intensive industries, demand for intellectual products, the introduction of advanced innovations. It has been proposed the mechanism of increase of competitive advantages of Ukraine, which aims to carry out internal reforms in the country and transformation vectors of foreign policy.

Keywords: *competitiveness; economic development; international markets; international business; globalization; competitiveness ranking.*

JEL classification: O12

Вступ

Сучасні тенденції розвитку світової економіки та процеси глобалізації, які підсилюють взаємозалежність економік, сприяючи формуванню та функціонуванню міжнародних фінансових та товарних ринків, підвищили актуальність проблематики міжнародної конкурентоспроможності країн, залучених у світогосподарські процеси. Серед основних завдань державної політики забезпечення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності є одним із найголовніших, оскільки впливає на досягнення динамічного економічного розвитку та підвищення якості життя населення. Світова фінансова криза внесла фундаментальні зміни як в ефективність функціонування світової економіки, так і в економічний розвиток країн, що відобразилось у рейтингах їх міжнародної конкурентоспроможності. Світовий досвід довів, що вирішальною умовою досягнення високого рівня конкурентоспроможності країни є сильна держава із сформованою та розвиненою ринковою і галузевою структурою, високою діловою активністю підприємців, кваліфікованими фахівцями та передовим науковим потенціалом.

Жорстка конкурентна боротьба на світових ринках з високим ступенем представництва різних суб'єктів господарювання потребує від України пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності національної економіки, формування у країні потужного інноваційного та науково-технічного потенціалу, сприятливого бізнес-середовища, що в перспективі дозволить зайняти гідні позиції на міжнародних ринках.

Мета та завдання статті

Міжнародна конкурентоспроможність країн є однією із найактуальніших тем не лише зарубіжних економічних досліджень, але й вітчизняних. Проблема встановлення рівня міжнародної конкурентоспроможності країн присвячено праці багатьох вчених, зокрема: Паламарчука О. М. [8], Дергачової В. В. [9], Шевченко О. О. [10], Й. Шумпетера, Дж. Сакса, М. Портера [11] та інших. Проте, незважаючи на численні досягнення в теорії та практиці дослідження конкурентоспроможності країни, подальшого вивчення потребують інструменти підвищення конкурентних позицій нашої держави на світовому ринку. Метою статті є аналіз конкурентоспроможності України у світовому економічному просторі та визначення макроекономічних та інституційних факторів підвищення її конкурентних позицій.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття «конкурентоспроможність» є важливим в оцінці позицій країн у світовому господарстві. Найвагомий внесок у дослідження проблематики конкурентоспроможності країн вніс М. Портер [11], автор теорії конкурентних переваг, згідно з якою конкурентоспроможність у національній економіці визначається здатністю підтримувати продуктивність праці на значно вищому рівні, ніж у конкурентів, шляхом безперервного впровадження інновацій. Автор зазначає, що країна досягає високої конкурентоспроможності не у всіх галузях господарства, а лише у тих, у яких вона має конкурентні переваги.

Сучасні визначення національної конкурентоспроможності, прийняті офіційними міжнародними організаціями, відображають новий етап еволюції поняття конкурентоспроможності країн. Експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) стверджують, що конкурентоспроможність може бути охарактеризована як рівень, у якому в умовах відкритої ринкової економіки країна виробляє товари та послуги, які пройшли тестування міжнародною конкуренцією, одночасно підтримуючи та збільшуючи реальний національний дохід.

Серед інших інтерпретацій визначення конкурентоспроможності можна виокремити наступні:

- здатність країни досягати стійко високих темпів зростання ВВП на душу населення (World Economic Forum);
- конкурентоспроможність країни – це набір факторів, політик та інститутів, які визначають рівень продуктивності країни (World Economic Forum);
- поточна і майбутня здатність і можливість підприємців створювати товари, чиї цінові та нецінові характеристики є більш привабливими, ніж у їхніх місцевих і зарубіжних конкурентів (European Management Product and Market);
- під конкурентоспроможністю розуміються елементи продуктивності, ефективності і прибутковості. Але це не самоціль. Це потужний засіб досягнення зростання життєвого рівня та соціального благополуччя, тобто це інструмент для досягнення цілей. Загалом, збільшуючи продуктивність і прибутковість у контексті міжнародної спеціалізації, конкурентоспроможність надає основу для неінфляційного збільшення доходів населення (Competitiveness Advisory Group);
- конкурентоспроможність – це стан, у якому країна в межах вільної торгівлі та відкритих ринкових відносин може виробляти товари і послуги, які проходять тест міжнародних ринків, зберігаючи і збільшуючи при цьому реальні доходи населення в довгостроковому періоді (OECD).

Отже, міжнародну конкурентоспроможність країни слід розглядати як здатність держави активно брати участь у світових економічних відносинах, формуючи таке внутрішнє бізнес-середовище, яке б сприяло розвитку конкурентних переваг вітчизняних суб'єктів господарювання та стійкій позиції на світових ринках, тим самим забезпечуючи відкритість та прозорість економічних процесів та високий рівень життя громадян.

На сьогодні розробляються та застосовуються безліч інструментів, які дозволяють здійснити комплексний аналіз факторів конкурентоспроможності країн. Найбільш поширеними є: індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), індекс глобалізації (KOF Index of Globalization), індекс легкості ведення бізнесу (Ease of doing business Index), індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI), індекс свободи преси (Press Freedom Index, PFI).

Найвідомішим рейтингом міжнародної конкурентоспроможності країн є «індекс глобальної конкурентоспроможності» (Global Competitiveness Index), який, починаючи з 1979 року, щорічно публікується у звітах Всесвітнього економічного форуму (м. Давос).

За результатами опитувань 14 тисяч керівників компаній у 144 країнах світу, Всесвітнім економічним форумом був складений Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index 2014-

2015), у якому Україна посіла 76 місце серед 144 держав, піднявшись на 8 сходинок порівняно з минулим роком (таблиця 1). Основними факторами зростання позиції України в глобальному індексі конкурентоспроможності стало підвищення ефективності вітчизняних ринків, покращення довіри до суспільних інститутів, зростання частки студентів у вищих навчальних закладах та розширення використання ІТ-телекомунікацій у повсякденному житті та бізнесі. Основними факторами, що перешкоджають країні опинитись у верхніх позиціях рейтингу, є недостатня конкурентоспроможність внутрішніх ринків та неефективність інституційного середовища.

Проте слід ураховувати, що рейтинг формувався ще до початку агресії Росії в Україні, за основу брались статистичні дані за 2013 рік та результати опитувань, проведених на початку 2014 року. Наслідки збройних конфліктів, очевидно, матимуть відображення в оцінці вітчизняної конкурентоспроможності вже наступного року. За прогнозами експертів Україна втратить як мінімум 10 позицій у рейтингу глобальної конкурентоспроможності під впливом погіршення загальноекономічного становища, руйнування інфраструктури, скорочення виробництва та зниження інвестиційної привабливості.

Таблиця 1. Україна в рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму*.

Показник	Місце України		Сусіди України по рейтингу 2014-2015	Країна-лідер (1 місце) у 2014-2015 рр.
	2014-2015 рр. (з 144 країн)	2013-2014 рр. (з 148 країн)		
Базові вимоги	87	91	Суринам, Бутан	Швейцарія
Якість інститутів	130	137	Нігерія, Бангладеш	Нова Зеландія
Інфраструктура	68	68	Іран, Гватемала	Гонконг
Макроекономічна стабільність	105	107	Кабо-Верде, Киргизька Республіка	Норвегія
Охорона здоров'я і початкова освіта	43	62	Маврикій, Ізраїль	Фінляндія
Підсилювачі ефективності	67	71	Хорватія, Кенія	США
Вища освіта і професійна підготовка	40	43	Бразилія, Росія	Фінляндія
Ефективність ринку товарів і послуг	112	124	Гамбія, Камерун	Сінгапур
Ефективність ринку праці	80	84	Камерун, Польща	Швейцарія
Рівень розвитку фінансового ринку	107	117	Нікарагуа, Камерун	Гонконг
Технологічна готовність	85	94	Домініканська Республіка, Ліван	Люксембург
Розмір ринку	38	38	Австрія, Швейцарія	США
Інновації та розвиток	92	95	Туніс, Намібія	Швейцарія
Конкурентоспроможність бізнесу	99	97	Кот д'Івуар, Камерун	Японія
Інновації	81	93	Уругвай, Таджикистан	Фінляндія
Глобальний індекс конкурентоспроможності	76	84	Словацька Республіка, Хорватія	Швейцарія

*Розроблено за даними [1; 2]

У світовій практиці для оцінки рівня залученості країн у глобальні процеси Швейцарським економічним інститутом (KOF Swiss Economic Institute) розробляється індекс рівня глобалізації країн світу. Для проведення експертного аналізу використовувались статистичні дані міжнародних організацій, зокрема Всесвітнього банку, Міжнародного валютного фонду, ЮНЕСКО тощо. Кінцеве значення індексу коливається

в межах від 0 до 100 балів та формується шляхом оцінки 24 показників, об'єднаних у 3 складові: глобалізація в економічній, соціальній та політичній сферах. Для оцінки рівня глобалізації додатково використовуються показники портфельних інвестицій, а також доходи нерезидентів у формі заробітної плати або прибутки від інвестицій, виражені у відсотках до ВВП. Що вище значення індексу глобалізації країни, то активніше вона залучена у світові процеси.

Згідно з «KOF Index of Globalization 2014» за 2014 рік Україна піднялась на три позиції та зайняла 44 місце серед 191 країни [3]. Значення індексу глобалізації України досягло історичного максимуму і склало 68,85 бала, що дозволило країні випередити Росію (65,42), Молдову (64,12) та Білорусію (59,85) та розташуватись у рейтингу між Йорданією (69,46) та Ісландією (68. 66).

З метою порівняння сприятливості бізнес-середовища у різних країнах світу, щороку Світовим банком складається Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), який базується на вивченні та квантифікації національних законів, правил та постанов щодо ведення підприємницької діяльності.

В оцінці легкості ведення бізнесу Doing Business-2015 Україна за рік піднялась з 112 позиції на 96 серед 189 країн, тим самим увійшовши в сотню рейтингу Всесвітнього банку (таблиця 2). Покращення позицій у рейтингу стало можливим, завдяки тому, що Україна спростила процес сплати податків, увела електронну систему подачі фінансової звітності та сплати єдиного соціального внеску та підвищила ставку екологічного податку. Слід зауважити: що вища позиція країни в рейтингу легкості ведення бізнесу, то сприятливіше підприємницьке середовище для відкриття та функціонування бізнесу.

Таблиця 2. Україна в рейтингу легкості ведення бізнесу (Ease of doing business Index)*

	Місце України		Зміни в рейтингу
	2015 р	2014 р.	
Реєстрація підприємства	76	69	-7
Отримання дозволу на будівництво	70	68	-2
Підключення до системи електропостачання	185	182	-3
Реєстрація власності	59	88	+29
Кредитування	17	14	-3
Захист інвесторів	109	107	-2
Оподаткування	108	157	+49
Міжнародна торгівля	154	153	-1
Забезпечення виконання контрактів	43	44	+1
Закриття підприємства	142	141	-1
Індекс легкості ведення бізнесу	96	112	+16

*Розроблено за даними [4, 5]

Щороку американським дослідницьким центром «The Heritage Foundation» та газетою «The Wall Street Journal» опубліковується рейтинг економічної свободи країн світу (Index of Economic Freedom). Експерти Heritage Foundation визначають економічну свободу як "відсутність урядового втручання або перешкоджання виробництву, розподілу і споживанню товарів і послуг, за винятком необхідного громадянам захисту та підтримки свободи як такої".

У рейтингу економічної свободи Україна у 2014 році зайняла 155-ту позицію серед 186 країн світу, отримавши найнижчі показники не тільки серед країн Європи, а й пострадянського простору.

Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) складається комбінований показник, який характеризує якість життя людини в країнах та регіонах світу, так званий індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI) [5]. Цей показник розподіляє країни на чотири рівні розвитку та містить індекс тривалості життя, освіти та доходів населення. У 2014 році Україна посіла 83 місце з 187 країн світу в Індексі людського розвитку. За період з 1990 до 2014 року значення індексу зросло в середньому на 4,1 %.

Міжнародна правозахисна організація «Репортери без кордонів» (Reporters Without Borders) щороку

проводить дослідження та публікує індекс свободи преси (Press Freedom Index, PFI). Зі 180 досліджених країн та регіонів світу у 2013 році Україна посіла 127 місце. Проте індекс складався ще до початку подій у грудні 2013 року та репресивні заходи української влади щодо преси в дослідженні не відображені.

Щороку міжнародною організацією Transparency International розраховується Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index) [6] на базі даних, отриманих з експертних джерел та наданих міжнародними організаціями. У 2014 році Україна залишилась однією із найбільш корумпованих країн світу та зайняла 142-гу позицію зі 175. Для того, аби в Україні відбулися реальні антикорупційні зміни, Transparency International Україна закликає уряд, парламент та президента зробити п'ять негайних кроків [6]:

1. Належним чином запустити роботу нових антикорупційних органів, ухваливши зміни до антикорупційних законів та передбачивши необхідні ресурси на створення інституцій та добір кваліфікованих кадрів.

2. Невідкладно ухвалити розроблене експертами законодавство про повну прозорість фінансів політичних партій та виборчих кампаній.

3. На основі прийнятої Антикорупційної стратегії України розробити деталізований план дій уряду у сфері протидії корупції, до виконання якого залучити широку громадськість та медіа.

4. Забезпечити реальне розкриття даних державних реєстрів, передусім реєстру нерухомості та земельного кадастру.

5. Розпочати регулярні перевірки публічних службовців на доброчесність, у тому числі через зіставлення їх стилю життя із задекларованими майном і статками.

На думку міжнародних та вітчизняних експертів, зниження конкурентоспроможності України в міжнародних рейтингах пов'язане із нестабільною політичною ситуацією та зі зростанням агресії Росії в країні. Оскільки військові протистояння на Донбасі призводять до постійного зниження загальноекономічних показників, руйнування інфраструктури, зниження виробництва, це все негативно позначиться на майбутніх рейтингах міжнародної конкурентоспроможності України. Тому пошук шляхів підвищення конкурентних позицій країни у світовому економічному просторі є одним із найактуальніших завдань українського уряду.

Для переходу вітчизняної економіки на якісно новий рівень розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності необхідно розробити дієву систему державного управління (концепції, стратегії розвитку, програми, механізми тощо), спрямовану на реалізацію політики перерозподілу ресурсів на користь інноваційного розвитку шляхом підтримки наукоємних галузей, формування попиту на інтелектуальну продукцію, впровадження прогресивних нововведень. Високий рівень технологічної готовності міг би стати підґрунтям для підвищення конкурентоспроможності українських компаній на зовнішніх ринках, а впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності урядових структур дозволило значно підвищити оцінку країни в рейтингах у позиції ефективності роботи державних інституцій.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отож, стратегічні пріоритети України щодо підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності повинні відображатись у системі поступових кроків адаптації національної економіки до змін світових глобалізаційних та інтеграційних процесів. Основним механізмом підвищення конкурентних переваг України є здійснення внутрішніх реформ та трансформація векторів зовнішньоекономічної політики. Також зусилля держави слід спрямувати на формування сприятливого бізнес-середовища, яке дозволить реалізувати наявний інноваційний та людський потенціал та стане передумовою поступового підвищення міжнародної конкурентоспроможності України у світових рейтингах.

Список літератури

1. *The Global Competitiveness Report 2013-2014* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
2. *The Global Competitiveness Report 2014-2015* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.
3. *KOF Index of Globalization 2014* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://globalization.kof.ethz.ch/>.
4. *World Bank Ease of Doing Business Report 2014*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/rankings>.
5. *Human Development Report 2014* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf.

-
6. *Corruption Perceptions Index – 2014* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.transparency.org/cpi2014.
 7. *World Press Freedom Index – Reporters Without Borders* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rsf.org/index2014/data/index2014_en.pdf.
 8. Паламарчук, О. М. Міжнародна конкурентоспроможність України: оцінка проблем та шляхи покращення конкурентних позицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9E%D0%BB%D1%8F/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvu_2013_20\(1\)_24.pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9E%D0%BB%D1%8F/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvu_2013_20(1)_24.pdf).
 9. Дергачова, В. В. Україна в системі міжнародної конкурентоспроможності: оцінка позицій, причини і шляхи відродження / В. В. Дергачова, Т. Г. Шеремет // *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. – 2010. – №7. – С. 86-90.
 10. Шевченко, О. О. Моделі підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни: теоретико-методологічний аспект / О. О. Шевченко // *Економічний вісник Донбасу*. – 2011. – № 3. – С. 25-28.
 11. Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, A Division of Macmillan.

References

1. *The Global Competitiveness Report 2013-2014*. (2014). Retrieved from : Retrieved from : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
2. *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. (2015). Retrieved from : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.
3. *KOF Index of Globalization 2014*. (2014). Retrieved from : <http://globalization.kof.ethz.ch/>.
4. *World Bank Ease of Doing Business Report 2014*. (2014). Retrieved from : <http://www.doingbusiness.org/rankings>.
5. *Human Development Report 2014*. (2014). Retrieved from : <hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>.
6. *Corruption Perceptions Index - 2014*. (2014). Retrieved from : www.transparency.org/cpi2014.
7. *World Press Freedom Index - Reporters Without Borders*. (2014). Retrieved from : https://rsf.org/index2014/data/index2014_en.pdf.
8. Palamarchuk, O. M. (2013). *International competitiveness of Ukraine: assessment of problems and ways to improve the competitive position*. Retrieved from : [https://file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9E%D0%BB%D1%8F/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvu_2013_20\(1\)_24.pdf](https://file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%9E%D0%BB%D1%8F/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvu_2013_20(1)_24.pdf).
9. Dergacheva, V. V. (2010). *Ukraine in the international competitiveness: assessment position, causes and ways of revival*. *Economic Bulletin NTU "KPI"*, 7, 86-90.
10. Shevchenko, A. A. (2011). *Models of the international competitiveness of the country: theoretical and methodological aspects* *Economic Bulletin Donbass*, 3, 25-28.
11. Porter, M. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. The Free Press, A Division of Macmillan.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2015 р.